

MH (Mentalbeskrivning Hund) är ett grundläggande begrepp inom Svenska Boxerklubben och Boxerbladet kommer i ett par artiklar att lyfta fram olika aspekter på mentalbeskrivningen, dess resultat och användningsområden. Vi inleder i detta nummer med en kort historik och några tankar kring vad vi kan förvänta oss av redskapet MH. Dessutom diskuteras boxerns MH-resultat och MH som verktyg i uppfödarnas avelsutvärdering och avelsplanering.

(Tema Mentalitet, del 1.)

Mentalbeskrivning - Vilken information får vi?

av AnnaP

Tanken på ett mentaltest för hund uppkom redan på 40-talet vid Försvarets Hundskola i Sollefteå, där det fanns ett behov av att kunna avgöra vilka hundar som var bäst lämpade för olika arbetsuppgifter. Testet var utformat som ett funktionsprov där man testade om hunden passade till en viss arbetsuppgift. Så småningom väcktes tanken på en mentalbeskrivning som inte svarade mot en i förväg planerad användning av hunden och inte heller bedömde hunden i termer av ”godkänd” eller ”ej godkänd”. Det handlade istället om att förutsättningslöst mäta och beskriva hundens reaktioner i olika sammanhang. Denna testform bedrevs inledningsvis i Hundskolans regi, men övergick sedan till SBK och blev Mentalbeskrivning Unghund (MUH). År 1989 blev MUH officiellt prov inom SBK.

På 1990-talet diskuterades huruvida det var möjligt att använda resultaten från mentaltester i avelsarbetet för att förbättra raser enligt uppställda mål. 1997 ersattes MUH av Mentalbeskrivning Hund (MH) med den kompletterande målsättningen att undersöka den ärftliga variationen i skilda moment samt att göra en värdering av möjligheten att använda denna mentalbeskrivning som ett underlag i avelsarbetet för att förändra och förbättra mentala egenskaper hos hund.

Vid varje MH samlar arrangören in information om de deltagande hundarna med hjälp av ett standardiserat formulär samt utbildade funktionärer och beskrivare, vilket är en förutsättning för att en korrekt utvärdering av materialet ska kunna ske. MH har visat sig vara ett mycket bra redskap och testresultaten kan - om de används på rätt sätt - komma till direkt användning för såväl hundägare, uppfödare och rasens utveckling.

Vetenskaplig status

Genom att beskriva och tolka hundens beteende i olika situationer närmar vi oss det som man numera inte tvekar att benämna som hundens personlighet (tidigare talade man hellre om ”temperament”) och som speglar varje individs karaktäristiska beteenden. I ett avhandlingsarbete vid Stockholms universitet har Kenth Svartberg med utgångspunkt från MH studerat vad testresultaten säger om hundens personlighet. Resultaten från denna forskning visar bland annat att MH som standardiserat beteendetest är användbart för att mäta olika aspekter i en hunds personlighet samt att testet är användbart i avelsarbetet eftersom forskningen visar på måttlig till hög arvbarhet för de olika personlighetsdimensionerna. MH visar sig även kunna ge information för att exempelvis förutsäga framtida beteenden samt utforma behovsanpassad träning för den

individuella hunden. (Den som vill läsa mer om ovanstående hänvisas till Svartberg, K. 2003. Doktorsavhandling, Zoologiska institutionen, Stockholms universitet.)

Att hundens mentala egenskaper och SBKs mentalbeskrivning har lyfts in i ett vetenskapligt sammanhang betyder oerhört mycket för användningen av och framtiden för mentalbeskrivningen. Verksamheten behöver nu inte längre drabbas av oförstående kommentarer om att testerna inte säger något generellt om individen utan endast visar ett beteende specifikt i plats och tid. Nu vet vi att testerna faktiskt visar hundens karaktäristiska beteenden och att egenskaperna bakom dessa beteenden dessutom är ärftliga. Det råder därmed ingen tvekan om att SBKs mentalbeskrivning av hund är ett mycket kompetent test som ger oss stora möjligheter att öka kunskapen om vår bästa vän, hunden.

Boxerns mentalitet

Boxer är en av de rasklubbar som med stort intresse tagit sig an MH och testverktyget är idag en mycket viktigt del av Svenska Boxerklubbens verksamhet. Varje år hjälps lokalområden, uppfödare och frivilliga funktionärer åt att arrangera MH för att tillgodose det stora behovet av testtillfällen. År 2005 arrangerades 35 MH av Svenska Boxerklubben och 243 boxer deltog i MH.

När vi talar om vår boxer som en mentalt mycket bra ras så måste vi komma ihåg att det inte finns några värderingar i MH, utan att det är vi själva som uttalar dessa. Varje rasklubb bestämmer själv vad de tycker är en önskvärd reaktion på de olika momenten. Men visst är det många som anser att en hund med boxerns egenskaper är en stabil och bra hund. Faktum är att flera bruksraser har lagt upp en idealprofil som i mångt och mycket liknar den profil som redan är ett faktum hos dagens boxer.

Att mentalbeskrivning (MH) som testform numera har vetenskaplig status, att beskrivningarna ger faktisk information om individens personlighet samt att de är arvbara, innebär banbrytande kunskap och med kunskap följer ansvar. Det är nu hög tid att se till att informationen från MH på allvar tas till vara i avelsarbetet.

(Tema Mentalitet, del 2.)

Mentalbeskrivning - Att använda informationen

av AnnaP

Mentalbeskrivning (MH) har givit ett oerhört rikt informationsmaterial om boxerns mentalitet vilket borde vara en guldgruva för uppfödare i avelsplaneringen, valpköpare i deras sökande efter en individ som motsvarar deras önskemål, samt övriga som intresserar sig för avelsfrågor och rasutveckling. Men hur ser utvecklingen inom rasen ut och hur använder uppfödarna materialet?

Då samtliga moment i MH uppvisar en ärftlig variation ger resultaten från mentaltesterna inte bara möjligheten att beskriva vår ras idag, utan även en möjlighet att förändra kommande generationers mentalitet i önskvärd riktning.

Det finns två villkor som måste uppfyllas för att en egenskap ska kunna förbättras. *Det första* är att egenskapen ska vara ärftlig, vilket vi vet är fallet med de egenskaper som beskrivs inom MH. *Det andra* är att det via avel måste ske ett *medvetet urval* för den aktuella egenskapen. Om inget medvetet urval sker så får vi inte heller några förbättringar hur många hundar som än testas och även om testen i sig fungerar mycket bra. Och om rasens mentala egenskaper inte förbättras så innebär det troligtvis också att de inte underhålls, vilket gör att boxerns goda egenskaper riskerar att gå förlorade om inte uppfödarna aktivt börjar arbeta för att förbättra mentaliteten. Det går inte att belåtet luta sig tillbaka i trygg vetskap om att boxern är en utmärkt hund. Vill vi behålla det som gör att boxern tilltalar oss som ras, då måste vi aktivt verka för saken.

Två viktiga begrepp i avelsarbetet är *urvalsskillnad* och *ärftlighetsgrad*. I urvalsskillnaden analyseras skillnaden mellan en viss individ och rasens genomsnitt. Med ärftlighetsgrad uppskattas hur stor del av skillnaden mellan individ och genomsnitt som kan förväntas gå vidare till avkomman. Ärftlighetsgraden kan ses som ett prognosvärde för avkomman, dvs följer man en viss princip i aveln så kommer inte varje individ men väl det genomsnittliga resultatet att utvecklas i önskad riktning.

Således gäller följande beräkning: $\text{Urvalsskillnad} \times \text{Ärftlighetsgrad} = \text{Avelsframsteg}$.

Låter det krångligt? Strunta då i den matematiska beräkningen och koncentrera dig istället på principen. Vill du förbättra en viss egenskap så måste du se till att avelsdjuren har ett bättre utfall av den aktuella egenskapen än vad den genomsnittliga individen i rasen har. En sanning som är lätt att förstå och inte bör vara omöjlig att använda sig av med tanke på hur väldokumenterad boxern är idag.

(Tema Mentalitet, del 3.)

Mentalbeskrivning - Dagens boxer och användningen av MH i avelsarbetet

av AnnaP och Marlene Mussawir

MH-deltagandet har stimulerats av att SKK kräver känd mental status på föräldrarna för registrering av valpar av bruksras. Känd mental status är även ett krav för tävling på bruksprov för hundar som uppnått 18 månaders ålder. I Boxerklubbens uppfödarregister är antalet beskrivna avkommor ett av kriterierna som registret sorterar på. Ungefär 60% av dagens boxer deltar i mentalbeskrivningen.

Mentalbeskrivning ger en bild av den enskilda individen, men är även det mest användbara redskap vi förfogar över för att få en relativt snabb bild av vad olika avelshundar producerar. MH har använts sedan 1997 vilket ger god statistik över hur utvecklingen inom rasen ser ut. Statistiken kan även ge en uppfattning om MH används som avelsverktyg bland svenska uppfödare eller om så inte är fallet.

Redovisning av resultat

MH-resultaten för boxer visar upp ett diagram som ser mycket positivt ut. Boxern är kontaktvillig, lekfull, nyfiken och orädd samt har ett litet/måttligt aggressionspaket (aggression = tendens att reagera med hotfullt beteende i de testsituationer där detta mäts). Vad gäller gripandet i såväl lek som jakt är dock intensiteten relativt låg.

Bildtext diagram 1

Diagrammet visar MH-resultat för boxer. Ju närmare mitten på cirkeln man kommer desto lägre är intensiteten i egenskapen. Den markerade cirkeln är medelvärdet för brukshundar. Det skuggade fältet visar alltså resultat för boxer i förhållande till medelvärdet för samtliga bruksraser.

Tittar vi på utvecklingen av olika egenskaper från MH-resultat under sju år (1997-2003) kan vi konstatera att trenden i egenskaper som lek och gripande är negativ, dvs går mot en lägre intensitet. Än så länge är det dock fråga om väldigt små förändringar.

Intensiteten i övrigt ligger konstant över tid. Endast vad gäller reaktioner på skott finns en tydlig trend i positiv riktning, vilket är en glädjande utveckling.

Då mentala egenskaper till stor del är ärftliga och kan påverkas genom avelsurval så tyder det faktum att ingen betydande utveckling sker på att resultaten från MH *inte* prioriteras i avelsarbetet. Gripandet i lek och jakt har diskuterats under många år, men bevisligen utan resultat.

Bildtextdiagram 2-5

Diagrammen visar utvecklingen från 1997 till 2003 i momenten lek, jakt, ljudkänslighet och skottprov. (OBS att i varje moment kan det bedömas flera olika egenskaper.) Variationen i intensiteten på de olika egenskaperna i momenten är väldigt liten, dvs det sker ingen egentlig utveckling i vare sig positiv eller negativ riktning. Undantaget är skottprovet som visar på en minskning i intensiteten på reaktionerna. Boxern visar alltså mindre reaktioner på skott, vilket är positivt.

Även om boxern som helhet har en stabil mentalitet så finns det anledning att vara uppmärksam. Erfarenhetsmässigt vet vi att negativa egenskaper som rädsla, hög stress och relationsproblem

med människor har hög arvbarhet. Rasens mentala status kan snabbt ändras i negativ riktning om vi tillåter dessa egenskaper hos avelsdjuren.

Redan nu är det tydligt att det finns stora skillnader mellan olika individer och avkommegrupper. Diagram 6 och 7 visar MH-resultat för avkommor efter två olika boxerhanar. Det är lätt att konstatera att det finns väldigt stora skillnader. OBS! Den markerade cirkeln visar nu medelvärdet för boxer. Det skuggade fältet visar alltså resultatet för hanhundens avkommor i förhållande till medelvärdet för samtliga boxer.

Bildtextdiagram 6

Avkommorna efter denna hane är kontaktbenägna, de har mycket bra lek och även bra gripanden. De är nyfikna, dvs löser de flesta situationer utan problem och har låg rädsla.

Bildtext diagram 7

Avkommorna efter denna hane ligger under medelvärdet i såväl kontakt som lek, gripande och nyfikenhet. De har även högre reaktioner på rädsla.

Resultaten måste användas

Vi befinner oss i ett läge där vi har ett dokumenterat välfungerande instrument samt resultat från snart nio års MH-verksamhet. Det måste nu vara hög tid att resultaten på allvar kommer till nytta i avelsarbetet. De ovan redovisade resultaten visar tyvärr att boxeruppfödare i gemen inte använder sig av MH-resultaten för att förbättra rasen. Det kan säkert vara så att enstaka uppfödare gör det, och det är i så fall bra - men inte tillräckligt för att föra rasen framåt. För att förbättra resultatet krävs att den genomsnittlige uppfödaren tar till sig kunskapen och använder den aktivt i sitt avelsarbete.

Att just gripandet är en av de egenskaper som har försämrats är särskilt illavarslande då detta är en egenskap där Boxerklubben under många år diskuterat nödvändigheten av en förbättring. Vid en titt på resultaten från MH under åren 1997-2004 så syns en stadigt nedåtgående kurva för gripandet (diagram 8). Det handlar inte om någon högdramatisk förändring, men ändå en väl så tydlig sådan. Varför har gripandet försämrats under åren? Vilken variation i gripandet finns inom rasen? Vilket gripande är önskvärt hos boxern? Hur vänds den nedåtgående kurvan? Detta är viktiga frågor som måste lyftas upp för diskussion inom rasklubben.

[Diagram 8,]

Vad gör då Svenska Boxerklubben?

Möjligheten att påverka utvecklingen av en ras ger ett hisnande perspektiv och det krävs gedigen kunskap för att ange åt vilket håll rasen ska utvecklas. Boxerklubben var en av de första rasklubbar som nappade på SKKs initiativ om rasspecifika avelsstrategier och det finns idag ett gediget dokument kring boxerrasens önskvärda utveckling på både kortare och längre sikt. Avelsstrategin förtjänas att läsas i sin helhet och finns att hämta på Boxerklubbens hemsida eller beställas från kansliet.

Om en ras är under en ständig och långsam förändring så är det inte säkert att detta kommer att uppmärksammas förrän det är för sent. Det finns avsevärda möjligheter att förändra en ras på endast ett par generationer, men tar betydligt längre tid att bygga upp det som gått förlorat - om

det ens är möjligt. Med hjälp av MH har vi möjligheten att upptäcka problemen i tid och med hjälp av den rasspecifika avelsstrategin har vi möjlighet att bygga strategier för att komma till rätta med dessa och andra problem.

Slutligen ett enkelt konstaterande: Det är ett stort ansvar att vara uppfödare. Vi är alla stort tack skyldiga till de uppfödare som med modern och gedigen kunskap och känsla arbetar för en förbättring av boxern. Men för att vi ska kunna behålla och förbättra vår fina ras så krävs det att fler uppfödare aktivt använder MH som redskap i sin avelsplanering. Låt oss alla verka för att så kommer att ske.